

Hemşirelerin Yaşlılık ve Yaşlı Bakımına İlişkin Görüşleri ve Tutumları / *Opinions and Attitudes of Nurses on Aging and Geriatric Care*

Ezgi DEMİRTÜRK SELÇUK¹, Dr. Birsal Canan DEMİRBAĞ².

1. Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, demirturkezgi@gmail.com,

2. Karadeniz Teknik Üniversitesi, cdemirbag@gmail.com,

Gönderim Tarihi | Received: 15.05.2019, Kabul Tarihi | Accepted: 21.12.2019, Yayın Tarihi | Date of Issue: 1.04.2020, DOI: 10.25279/sak.565486.

Atıf | Reference: "DEMİRTÜRK SELÇUK, E.; DEMİRBAĞ, B.C. (2020). Hemşirelerin Yaşlılık ve Yaşlı Bakımına İlişkin Görüşleri ve Tutumları. Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK), 5(1), s.37-51. DOI: 10.25279/sak.565486"

Öz

Amaç: Araştırma hemşirelerin yaşlılık ve yaşlı bakımına ilişkin görüşleri ve tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı tipteki bu araştırma Trabzon İli'nde Eylül 2018 - Kasım 2018 tarihleri arasında bir devlet hastanesinde çalışan hemşireler (N=227) ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini çalışmaya katılmayı gönüllü kabul eden ve izinli-raporlu olanlar hariç araştırmanın yapıldığı tarihlerde aktif görev yapan 196 hemşire oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, hemşirelerin demografik özelliklerini ve yaşlılara ilişkin düşüncelerini belirleyen bilgi toplama formu ve yaşlılara yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan hemşirelerinin %54.6'sının 36-54 yaş aralığında, %73.5'inin kadın ve %70.4'ünün evli olduğu ve %15.3'ünün eğitim öğretim yıllarında gerontoloji hemşireliği dersi aldığı tespit edilmiştir. Hemşirelerinin %23'ünün yaşlıların bulunduğu klinikte sürekli çalışmayı isterken %77'inin yaşlılarla çalışmayı istemediği tespit edilmiştir. Hemşirelerin %79.6'sı yaşlı hastalarla çalışmanın diğer hastalara göre daha zor olduğunu ve %20.4'ü farklı bir zorluğun olmadığını belirtmişlerdir. Hemşireler yaşlılara yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 107.21 ± 16.233 olup olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Hemşirelerin yaş, eğitim durumu, çalışma yılı ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). **Sonuç ve Öneriler:** Çalışmamızda; hemşirelerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Yaşamının herhangi bir döneminde yaşlı ile birlikte yaşayan hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Bireylerin çocukluktan itibaren yaşlılarla vakit geçirmesini sağlayacak aktiviteler toplumsal düzeyde de yapılabilir. Hemşirelere yaşlanma ve yaşlılık konularına yönelik düzenli programlara katılmaları konularında teşvikleri sağlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Hemşire, Yaşlı, Yaşlı Bakımı, Tutum

Abstract

Aim: The research was conducted as a descriptive study in order to determine the opinions and attitudes of nurses about geriatric care. **Materials and Methods:** This descriptive study was conducted in Trabzon Province with nurses (N = 227), who work in a public hospital between September 2018-November 2018. The sample of the study consisted of 196 nurses who accepted to participate in the study voluntarily and were active on the dates of the study, except for those with permission-report. In the data collection phase, the form that determines the demographic characteristics and thoughts of the elderly, and Kogan Attitudes Toward Old People Scale were used. **Results:** It was found that 54.6% of the nurses participating in the study were between 36-54 years of age, 73.5% were women and 70.4% were married and

15.3% took gerontology nursing courses in the academic years. It was found that 23% of the nurses wanted to work continuously in the clinic where the elderly were, while 77% did not want to work with them. 79.6% of the nurses stated that working with elderly patients was more difficult than the other patients and 20.4% stated that there was no different difficulty. The mean score of the nurses' attitudes towards the elderly was 107.21 ± 16.233 and it was determined that they had a positive attitude. There was a statistically significant relationship between age, educational status, study year and scale mean score of nurses ($p < 0.05$). Conclusion and Suggestions: In our study; nurses have a positive attitude towards the elderly. Attitudes of nurses living with elderly in any period of life were more positive. Activities that enable individuals to spend time with the elderly since childhood can also be done at the social level. Nurses can be encouraged to participate in regular programs on aging and aging issues.

Keywords: Nurse, Elderly, Geriatric Care, Attitude

1.Giriş

Yaşlanma; her canlıda görülen, tüm işlevlerde azalmaya neden olan, genetik ve çevresel faktörlerden etkilenen ve döllenmeden başlayıp ölüme kadar devam eden evrensel bir süreçtir (Göçer, 2012; Vefikuluçay, 2008). Bu süreçte bireylerde hastalık olmaksızın fizyolojik, psikolojik, bilişsel, emosyonel ve sosyal yönden birçok değişiklik görülebilmekte, sosyal ilişkilerde azalma, fiziksel ve ruhsal bazı işlevlerde kayıplar meydana gelebilmektedir (Göçer, 2012; Ünalın, Soyuer & Elmalı, 2012). Ayrıca yaşlanma; beraberinde, sosyal ve kültürel bir varlık olan insanda rol, işlev ve statüde kayıplar, iletişimsizlikte artma, sosyal yaşamdan uzaklaşma gibi değişimleri getirmektedir (Danış, Kara, Çolak, Kırpık & Ayyıldız, 2015). Yaşlılıkta görülen değişimler, kronik hastalıklar, inkontinans, yeme bozuklukları, demans, ilaç kullanım hataları ve geriatrik semptomlar yaşlının sağlık bakım ve hizmetine yönelik ihtiyacında artışa neden olmaktadır (Erden, Kara, Ayhan & Uzun, 2012). Sağlık bakım ekibinde yer alan hemşireler, hastalarla en fazla etkileşimde bulunan gruptur. Hemşireler, yaşlının ailesinden sonra üstlendikleri sorumluluk nedeniyle yaşlı bireylerin sağlığının sürdürülmesinde ve geliştirilmesinde etkin rol oynamaktadırlar (Kagan & Melendez-Torres, 2015). Bu nedenle de hemşirelerin yaşlılara ilişkin tutumları, yaşlı bireyin uyum sağlamasını ve bakım kalitesini etkileyen önemli bir etmeni oluşturmaktadır (Bongaarts, 2006; Macnicol, 2006; Akdemir vd., 2012). Sağlık çalışanlarına göre, bu dönemde görülen hastalıklar yaşa bağlı ortaya çıkan hastalıklar olarak değerlendirilmekte, yaşlı bireye yönelik olumsuz tutum ve davranışların gelişmesine sebep olmaktadır (Danış vd., 2015). Yapılan araştırmalarda sağlık çalışanlarının yaşlılara karşı tutumunun genellikle olumsuz yönde olduğu gözlemlenmiştir (Ünalın vd., 2012; Zehirlioğlu, Yönt, Bayat & Günay, 2015). Yaşlı bireylerin yakınmalarının ihmal edilmesi, sağlıkları ile ilgili karar almalarının engellenmesi, sağlık durumu ve tedaviyle ilgili yetersiz bilgi verilmesi, gereksiz fiziksel kısıtlanmaların yapılması yaşlılara karşı yapılan olumsuz tutumlardan bazılarıdır (Doherty, Mitchell & O'Neill, 2011). Bunun yanı sıra yaşlıya yönelik tutumun olumlu olduğu çalışmalarda bulunmaktadır (Koç, Öztaş, Uysal, Demircan, Erdem & Sarı, 2018). Gallagher, Bennett & Halford (2006)'un yaptığı çalışmada, yaşlılar ile uzun dönem çalışan hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmiştir.

Gelişen sağlık hizmetleri, erken tanı ve tedavi yöntemlerinin uygulanması, beslenme koşullarının iyileştirilmesi ve temel halk sağlığı hizmetlerinin artması sonucunda ortalama yaşam süresi uzamakta ve yaşlı nüfus oranı hızla artmaktadır (Vefikuluçay & Terzioğlu, 2011; Bongaarts, 2006). Doğuştan beklenen yaşam süresinin artmasına bağlı olarak hemşireler daha fazla yaşlı grubu hastayla karşılaşabilmektedir. Yaşlı nüfusun çoğunluğunun yaşamını

devam ettirebilmesi için fiziksel veya psikolojik yönden daha fazla yardıma gereksinimi olması hemşirelerin bu grupla çalışmalarını etkileyebilmektedir. Yaşlanmanın beraberinde getirdiği değişimler hemşirelerin yaşlıya bakımını zorlaştırmakta, iş yükünü de artırdığı için bu grupla çalışma isteğini de etkilemektedir (Adıbelli, Türkoğlu & Kılıç, 2013). Türkmen, Bayraktar & Arslan (2017)'nin sağlık yüksek okulu öğrencileri ile yaptığı çalışmada; öğrencilerin sırası ile iletişim kurmayan, tedaviyi reddeden ve işbirliği yapmayan, anksiyete, stres, ajitasyon ve saldırganlık gibi duygusal sorunlar yaşayan hastalara bakım verirken zorlandıklarını ifade ettikleri saptanmıştır. Toplumsal kültürün yaşlıya saygı ve bakımda beklenen hizmetin daha fazla olması zorunluluğu yaklaşımı da sağlık personelinin bu alanda çalışma isteksizliğini yaratmaktadır (Adıbelli vd., 2013). Bağımlılığı daha fazla olan bu grupla çalışan, çalışma alanında yeterli sayıda sağlık çalışanlarının olmaması ve bu grupla çalışmada ki isteksizlik yaşlılara sunulan hizmetin etkinliğini ve kalitesini azaltabilmektedir. Yaşlı bireyler için bakım kalitesinin geliştirilebilmesi yaşlılarla çalışan hemşirelerin olumlu tutum geliştirmesine bağlıdır. Bu doğrultudan yola çıkılarak çalışma hemşirelerin yaşlılık ve yaşlı bakıma ilişkin görüşleri ve tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı türde yapılmıştır.

2. Gereç ve Yöntemler

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Trabzon ilinde ikinci basamak sağlık hizmeti veren bir devlet hastanesinde çalışan 227 hemşire oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip tüm hemşirelere ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırma çalışmaya katılmayı gönüllü kabul eden 196 hemşire ile tamamlanmıştır.

2.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Eylül 2018 – Kasım 2018 tarihleri arasında bir Trabzon il merkezindeki bir Devlet Hastanesi'nde çalışan, çalışmaya katılmayı kabul eden hemşireler ile yapılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından literatür ve gözlemlere dayanılarak geliştirilen hemşirelerin demografik özelliklerini ve yaşlılara ilişkin düşüncelerini belirleyen "Kişisel Bilgi Toplama Formu" ve "Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu; Araştırmacı tarafından konu ile ilgili literatürden yararlanılarak hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, toplam 45 sorudan oluşmaktadır. İlk 8 soru yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu vb. tanıtıcı bilgiler; 37 soru ise yaşlı bakıma ilişkin görüş ve tutumlarını ifade eden yaşlıların bulunduğu bölümde sürekli çalışmak isteme durumları, daha fazla ücret verilerek yaşlı ile çalışma durumları, tedavi uygulama sırasında karşılaştıkları güçlükler, yaşlılık kavramının (sevgi, bilgelik, yoksulluk, çirkinlik vb.) kendileri için ne ifade ettiği, yaşlılıkla ilgili atasözü vb. sorular yer almaktadır.

2.4.2. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği; Nathan Kogan tarafından 1961 yılında geliştirilen Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin (Kogan Attitudes Toward Old People Scale "KOPS"), ülkemizdeki geçerliliği Duyan ve Gelbal (2013) tarafından yapılmış olup, bireylerin yaşlılara

karşı tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulan tıbbi terimleri içermeyen sosyal içerikli bir ölçektir. Türkçeye uyarlandığı haliyle bu araştırmada kullanılan ölçek, "kesinlikle katılmıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" aralığında yapılandırılmış 6'lı likert tip bir ölçek olup 17 olumlu ve 17 olumsuz olmak üzere toplamda 34 maddeden oluşmaktadır. Tek numaralı sorular negatif ifade, çift numaralı sorular ise pozitif ifade içermektedir. Ölçeğin yapısı nedeniyle negatif ifadeler sağdan sola 6- 5- 4- 3- 2- 1, pozitif ifadeler ise; soldan sağa 1- 2- 3- 4- 5- 6 şeklinde puanlanmaktadır. Tüm maddelerden elde edilen puanlar toplanarak, toplam puana ulaşılmaktadır. Olumsuz tutumları gösteren ifadelerin puanlaması tersten hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 34-204'dir. Ölçekten yüksek puan alınması yaşlıya yönelik pozitif tutumu, düşük puan alınması ise, yaşlıya yönelik negatif tutumu göstermektedir. Ölçekten alınan puanın 102 olması ise, yaşlıya yönelik nötr tutum sergilendiğini göstermektedir. Duyan ve Gelbal (2013)'in Türkçeye uyarlama çalışmasında yapılan güvenilirlik testinde olumlu tutumlara ilişkin cronbach alpha katsayısı 0.789, olumsuz tutumlara ilişkin cronbach alpha katsayısı 0.794 ve ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ise 0.840 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada cronbach alpha katsayısı ise 0.75 olarak bulunmuştur.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamına alınan hemşirelere, araştırmayla ilgili açıklayıcı bilgi verilerek "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" dolduruldu. Daha sonra hemşirelere "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği" araştırmacı tarafından elden dağıtıldı. Klinikler düzenli aralıklarla ziyaret edilerek doldurulan form ve ölçekler araştırmacı tarafından toplandı.

2.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler sürekli sayısal değişkenler ortalama±standart sapma, kategorik değişkenler ise sayı (n) ve yüzde (%) olarak hesaplanmıştır. Hemşirelerin Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için One-Sample Kolmogorov Smirnov testi yapıldı. Normal dağılım gösteren iki gruplu karşılaştırmalarda t testi, normal dağılım göstermeyen iki gruplu karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi kullanıldı. Üç ve üzeri gruplu normal dağılım gösteren grupların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulandı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi. İstatistiksel analizler IBM SPSS (Statistical Package for Social Science for Windows) paket programı (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) 3.0 sürümü ile yapılmıştır.

2.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütülebilmesi için yazılı izin Trabzon İl Sağlık Müdürlüğünden (13.09.2018 tarih/14636556-604 sayı), etik kurul onayı ise Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (protokol no: 2018/292) alınmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelere görüşme öncesi araştırmanın amacı ve önemi, görüşme için harcayacağı süre konusunda açıklama yapılmış ve onamları alınmıştır. Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun olarak yapılmıştır.

2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada toplanan veri ve ulaşılan sonuçlar çalışmanın gerçekleştirildiği hastane ile sınırlıdır, bu nedenle elde edilen sonuçlar bu hastaneye genellenebilir.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelerinin %54.6'sının 36-54 yaş aralığında, %73.5'inin kadın ve %70.4'ünün evli olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin %49.5'i lisans ve lisansüstü mezunu olup %88.8'i ilde yaşamakta olduğu bulunmuştur. Hemşirelerin %57.1'i serviste çalıştığı, %48.5'inin çalışma yılının 2 ay-11yıl olduğu saptandı. Hemşirelerin %15.3'ü eğitim öğretim yıllarında gerontoloji hemşireliği dersi almışlardır (Tablo 1).

Hemşirelerin %62.2'si yaşamının herhangi bir döneminde yaşlılarla aynı evde yaşadıklarını ifade etti. Yaşlılarla aynı evde yaşayan hemşirelerin %27'si 2-15 yıl önce birlikte yaşadıklarını, %28.6'sının babaanne, dede ile ve bunların %29.1'inin 2 ay-20 yıl süre ile birlikte yaşadıkları belirlenmiştir. Hemşirelere, yaşlıların aileleri ile birlikte ömürlerinin sonuna kadar yaşamasını isteme durumuna %74.5'i evet cevabını vermişlerdir. Yaşlılar ile birlikte yaşamayı kabul eden hemşirelerin %36.7'si kültür, %24'ü aileye bağlı oldukları için, %13.8'i sevgiden dolayı birlikte yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Yaşlılar ile birlikte yaşamayı istemeyen hemşirelerin %20.9'u çekirdek aile düşüncesinden dolayı, %4.6'sı yaşlıların huzurevinde kalmalarını düşündükleri için yaşamak istemediklerini belirtmişlerdir. Hemşirelere aynı evde hangi cinsiyetteki yaşlı ile yaşanması daha kolay olur sorusuna %74'i kadın, %26'sı erkek yaşlı yaşamalarının daha kolay olduğunu belirtmiştir. Kadın yaşlı ile yaşamanın daha kolay olduğunu ifade edenlerin %59.22'si hemcinsleri olduğu için bakımı ile daha rahat ilgilenebildiklerini, %14.8'i kadın yaşlının kendi bakımına katıldığı için yaşamanın kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Erkek yaşlı ile yaşamayı tercih edenlerin %15.3'ü erkeklerin bakıma daha çok ihtiyaç olduğunu, %10.7'si daha az konuşup, daha çok anlayışlı oldukları için erkek yaşlı ile yaşamanın daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. Hemşirelerin %58.7'si bakıma muhtaç olan yaşlıyı hastaneye/bakımevine yatırmayı düşünmekte, %43.3'ü bakımevini düşünmemektedir. Hastaneye/bakımevine yatırmayı düşünmeyen hemşirelerin %27'si aile bağları nedeniyle kendisinin daha iyi bakacağını, %10.22'si para ile bakıcıya baktıracağını, %4.1'i kurumların yetersiz bakım verdiğini ifade etmişlerdir.

Hemşirelerinin %23'ü yaşlıların bulunduğu klinikte sürekli çalışmayı isterken %77'si yaşlılarla çalışmayı istemediği tespit edilmiştir. Yaşlılarla çalışmayı isteyen hemşirelerinin %12.8'inin yaşlıları mutlu etmek istediği için, %10.2'sinin hasta ayırımı yapmadığını her yerde çalışabileceklerini belirtirken yaşlılarla çalışmak istemeyen hemşirelerin de %52.6'sının bedensel ve zihinsel olarak yorulduğu, %13.3'ünün yaşlıların bulunduğu durumdan etkilendiklerini ve %11.2'sinin yaşlılarla iletişim güçlüğü yaşadıkları için çalışmak istemediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Hemşireler yaşlılık dönemindeki evlilikleri uygun bulma durumuna %61.7'si evet, %38.3'ü hayır cevabını vermişlerdir. Yaşlıların evliliklerini uygun bulan hemşirelerin %56.1'i yalnız oldukları ve %5.6'sı özellikle erkek yaşlıların evlenmesi gerektiğini söylemişlerdir. Yaşlıların evlenmesini uygun bulmayan hemşirelerin %20.9'u evlilik zamanlarının geçtiğini ve %17.3'ü iki kişinin bakımlarını yapamayacakları için yaşlıların evlenmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Hemşirelerin %79.6'sı yaşlı hastalarla çalışmanın diğer hastalara göre daha zor olduğunu ve %20.4'ü farklı bir zorluğun olmadığını belirtmişlerdir. Hemşirelerin %51.5'i yaşlılarla iletişim kurarken, %19.4'ü fiziksel nedenlerden dolayı, %8.7'si tedavi yaparken problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hemşirelerin %8.7'si iletişimimizin iyi olduğu zaman yaşlılarla çalışmanın sorun olmayacağını, %8.2'si yaşlıların daha anlayışlı saygılı olduğunu, %3.6'sı bütün hastaların bir zorluğu olduğunu yaşlılarla sınırlandıramayacağımızı ifade etmişlerdir. Hemşirelerin %45.4'ü daha fazla ücret verildiğinde yaşlı hastalarla çalışmayı kabul edebileceklerini belirtmişlerdir. Hemşirelerin %77.6'sı yaşlı hastalarına refakatçi olmadan hizmet verdiklerini, %56.1'i servislerinin yaşlı bakım için yeterli imkâna (yer/teknoloji/malzeme) sahip olduğunu, %55.1'i

çalıştığı ortamda kendisinin ve hemşirelerin tam anlamıyla yaşlı bakımını yaptıklarını ifade etmişlerdir. Hemşirelere nasıl yaşlanmak ve yaşlılık dönemi geçirmek istersiniz sorusuna, %48'i ailesi ile birlikte yaşlanmak istediklerini, %39.3'ü sağlıklı, mutlu, huzurlu olarak yaşlanmak istediklerini ve %12.8'i yaşlanmayı istemediklerini, yaşlanmadan ölmek istediklerini belirtmişlerdir. Hemşirelere yaşlılıkla ilgili bir atasözü söyleyebilir misiniz diye sorduğumuzda, %19.4'ü yaş, %21.4'ü saygı, %26.5 bilgelik, tecrübe, %32.7'si ölümü ifade eden atasözlerini ifade etmişlerdir.

Hemşirelere yaşlı hastalara yönelik davranışları etkileyen etmenler sorulduğunda %86.2'si iş yorgunluğunun, %76.5'i personel yetersizliğinin, %65.3'ü iş stresinin, %63.3'ü uygun olmayan çalışma koşullarının yaşlılara yönelik davranışlarını etkilediğini ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Hemşirelere "Yaşlılık" kavramının çağrışım yaptığı ifadeler sorulduğunda %73.5'i şevkat, %70.4'ü güçsüzlük, %67.3'ü hastalık, %66.3'ü yalnızlık, %45,9'u bağıllık, %44.4'ü çaresizlik ve %41.3'ü zihinsel azalmayı çağrıştırdığını ifade etmişlerdir (Tablo 4).

Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutum ölçeğinden aldıkları en yüksek puan 182, en düşük puan 60, toplam ölçek puan ortalaması 107.21 ± 16.23 'tür. Hemşirelerin yaşlarına göre yaşlılara karşı tutumu incelendiğinde; 18-35 yaşındaki hemşirelerin yaşlılara karşı tutum puan ortalaması (88.40 ± 15.79) 36-54 yaş aralığındaki hemşirelere göre yüksek olduğu bulunup; gruplar arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p < 0.05$). Hemşirelerin eğitim düzeyine göre yaşlılara karşı tutumu incelendiğinde; lisans ve lisansüstü eğitim almış hemşirelerin yaşlılara karşı tutum puan ortalaması (89.02 ± 18.55) diğer eğitim düzeyindeki hemşirelere göre yüksek olduğu bulunup; gruplar arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p < 0.05$). Hemşirelerin çalışma yılına göre yaşlılara karşı tutumu incelendiğinde; çalışma yılı 2 ay-11 yıl arasında olan hemşirelerin yaşlılara karşı tutum puan ortalaması (87.72 ± 16.53) diğer çalışma yıllarına göre yüksek olduğu bulunup; gruplar arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p < 0.05$). Hemşirelerin yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile aynı evde yaşama durumuna göre yaşlılara karşı tutumu incelendiğinde; yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşayan hemşirelerin yaşlılara karşı tutum puan ortalaması (87.21 ± 19.02) yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşamayan hemşirelere göre yüksek olduğu bulunup; gruplar arasında istatistiksel olarak fark saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 5).

Hemşirelerin cinsiyet, medeni durum, çalıştığı klinik ve uzun süre yaşanan yer yaşlıya yönelik tutumu etkilemediği bulunmuştur ($p > 0.05$) (Tablo 5).

4. Tartışma

Bu çalışma hastanede çalışan hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmış olup araştırmanın sonuçları yaşlılara yönelik davranış ölçeğinden aldıkları puan ortalamasına göre hemşirelerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını göstermiştir. Koç, Öztaş, Uysal, Demircan, Erdem & Sarı (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre hemşirelerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Global yaşlanma doğrultusunda Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlılar kırılgan grup olarak belirlenmiştir (WHO, 2012) ve bütün dünya ülkeleri yaşlı ve yaşlılığa yönelik sağlıkta iyileştirme politikalarına özellikle bakım ve sağlık personellerini de içeren yönetmelikler eklemişlerdir (WHO, 2015). Bu yaklaşım ülkemizde de aynı doğrultuda ilerlemiş ve sağlık personelleri ile ilgili çalışmalar da hız kazanmıştır.

Bu araştırmada, hemşirelerin yaşları ilerledikçe yaşlıya yönelik tutum puan ortalamalarının azaldığı belirlenmiş ve yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Soyuer, Ünalın, Güleser & Elmalı (2010)'nın çalışmasında yaş ilerledikçe yaşlıya yönelik olumlu tutumların anlamlı olarak yükseldiğini ifade ederken, Adıbelli ve diğerleri (2013)'nin yaptığı bir başka çalışmada ise yaş arttıkça yaşlılara yönelik olumlu tutumun düştüğünü belirtmiştir.

Hemşirelerin cinsiyetlerine göre kadın hemşirelerin yaşlılara yönelik tutum puan ortalamalarının erkek hemşirelere göre yüksek olduğu belirlenmiş olmakla beraber gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi Geriatri Merkezinde çalışan, 49 sağlık ve idari personel üzerinde yapılan araştırmada; Kadın çalışanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalamaları erkek çalışanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Ünalın vd., 2012). Toplumumuzda çoğunlukla kadınların ailede bakım verici ve annelik rolü üstlenmesi nedeniyle bakım verdikleri yaşlılara daha olumlu tutumlara sahip olması nedeni olabilir.

Çalışmamızda, bekâr hemşirelerin evli hemşirelere göre yaşlılara yönelik tutum puan ortalamaları biraz daha fazla olmasına rağmen, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı görüldü. Koç ve diğerleri (2018)'nin yapmış olduğu çalışmalarında bekâr olanların yaşlılara karşı tutum ölçeği puan ortalamalarının evli olanlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Pehlivan & Vatansever (2019)'in yapmış olduğu çalışmada da medeni durumun hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumlarını etkilediğini belirlemişlerdir.

Lisans ve lisansüstü mezunu çalışanların yaşlılara yönelik tutum puan ortalamaları lise ve ön lisans mezunu çalışanlara göre yüksek olduğu belirlenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Gallagher ve diğerleri (2006)'nin yapmış oldukları çalışmada yüksek düzeyde eğitimin yaşlıya yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğini bildirmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça kişinin kendi işi ile ilgili özel eğitim almış olması, profesyonel yaklaşımının artması, hasta ayrımı yapmamasına ve yaşlılara yönelik olumlu tutum sergilemesine neden olmaktadır.

Çalışmamızda hemşirelerin çalışma süresi ile yaşlılara yönelik tutum ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Çalışma süresi daha az olanların yaşlılara daha fazla olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Ünalın ve diğerleri (2012)'nin geriatri merkezinde çalışanların çalışma ve meslekte çalışma süresi ile yaşlılara karşı tutum ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın hemşirelerin hastanelerin farklı bölümlerde çalışmasının bu istatistiksel anlamlılığı oluşturduğu sonucu çıkarılabilir.

Çalışmamızda hemşirelerin büyük çoğunluğu yaşlılarla çalışmayı istemediklerini ifade etmişlerdir. Bir eğitim ve araştırma hastanesi bünyesinde farklı sağlık alanlarında öğrenim gören son sınıf öğrencilerle yapılan çalışmada, öğrencilerin yaşlıya yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu ve mezun olduklarında geriatri alanında çalışmak istemediklerini ifade ettikleri bildirilmiştir (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu, & Açıkkel, 2015). Higgins, Riet, Slater & Peek (2007)'in hemşirelerin gençlerle çalışmayı yaşlılarla çalışmaya tercih ettiklerini saptamışlardır. Yaşlıya yönelik olumlu ya da olumsuz tutumların oluşmasında geleneksel değerlerimiz, toplumsal ve sosyal etkileşimlerimiz etkili olabilmektedir. Bizim çalışmamızda; hemşirelerin, yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip olmalarının nedeni çoğunluğunun yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşamış olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Nitekim çalışmamızda yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşama durumu ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Shannon, Voogt, Mickus, Santiago, & Herman

(2008)'in yaptıkları çalışmada büyükanne ve/veya büyükbabası ile yakın iletişimde bulunanların yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirtilmektedir. Gallagher ve diğerleri (2006)'nin çalışmalarında, yaşlılarla uzun süre birlikte olan hemşirelerin yaşlılara ilişkin olumlu duygulara sahip olduğunu bildirmişlerdir. Kızılcı, Küçükgüçlü, Mert & Söylemez (2013)'in çalışmasında da yaşlı ile aynı evde yaşayanların yaşlılara karşı tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmiştir. Aile ortamında yaşayan yaşlının isteklerini, beklentilerini, ihtiyaçlarını gözlemek, bu konuda bilgili ve tecrübe sahibi olmamızı ve iş yaşamımızda da bu bilinçle hareket etmemizi ve empati kurmamızı sağlayabilmektedir.

Yaşlılara yönelik tutumu olumlu ya da olumsuz yönde belirleyen bir diğer faktör ise personele sunulan çalışma ortamı şartları ve bunların personel tarafından algılanışıdır (Vefikuluçay vd., 2011; Akdemir vd., 2012). Çalışmamızda hemşirelere yaşlı hastalara yönelik davranışları etkileyen etmenler sorulduğunda çoğunluğunun iş yorgunluğunun, personel yetersizliğinin, iş stresinin ve uygun olmayan çalışma koşullarının yaşlılara yönelik davranışlarını etkilediğini ifade etmişlerdir Adıbelli & Kılıç (2013)'in yaptıkları çalışmalarında hemşirelerin hastanelerde fiziksel koşulların ve teknik donanımın yetersizliğinden dolayı zorluk yaşadığını bulmuşlardır.

İnsanlar yaşlandıkları zaman yaşlanmaya bağlı olarak özgürlüklerinin kısıtlanacağı ve pek çok zorluk yaşayacakları düşüncesindedir. Bu durum insanların yaşlanmaya karşı önyargı geliştirmelerine, yaşlılara karşı olumsuz tutum beslemelerine neden olmaktadır (Duyan & Gelbal, 2013). Bizim çalışmamızda da hemşirelerin %13.3'ünün yaşlıların bulunduğu durumdan etkilendiklerini ve geleceği önceden görmek istemedikleri için yaşlılarla çalışmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Higgins ve diğerleri (2007)'nin çalışmasında hemşirelerin, yaşlıların yaşadığı sağlık sorunlarını normal karşıladıkları, yaşlı hastalar yerine genç hastalarla çalışmayı istedikleri ve yaşlı hastaları "zaman kaybı" olarak gördükleri belirtilmiştir. Sağlık Yüksekokulu hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğrencilerin yaşlılarla iletişim kurmanın zor olması nedeniyle onların bulunduğu bölümlerde çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir (Yılmaz & Özkan, 2010).

Hemşirelerin, %74.5'i yaşlıların aileleri ile birlikte ömürlerinin sonuna kadar yaşaması gerektiğini düşünürken, %48.0'ı ailesi ile birlikte yaşlanmak ve yaşlılık dönemi geçirmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu tutumu etkileyen faktörler bireyin geçmişteki yaşantısı, eğitim durumu ve kültüründe bulunan yaşlılığa ilişkin tutumlarıdır (Öz, 2002). Çalışmamızdaki hemşirelerin dini nedenler, kuşaklar arası iletişim, kültür, yaşlıya saygı gösterme ve aile bağlarına önem verdiklerinden dolayı yaşlıların aileleri ile birlikte yaşaması gerektiğini ve yaşlandıklarında da aileleri ile birlikte yaşamak istediklerini belirtmişlerdir.

Toplumumuz da "gerontofobi" denilen yaşlanma ve yaşlılıktan korkma durumu görülebilmektedir. Bu durum bireyin kendi yaşlanma sürecini kabullenmesini zorlaştırdığı gibi, toplum içinde de yaşlı bireyleri kabullenmeyi de güçleştirir (Hablemitoğlu & Özmete, 2010:150). Bu araştırmada hemşirelere nasıl yaşlanmak istedikleri sorulduğunda %12.8'i yaşlanmayı istemediklerini ve yaşlanmadan ölmek istediklerini belirttiklerini belirtmiştir. Bu hemşirelerin gerontofobisinin olduğunu düşündürmektedir.

Hemşirelere yaşlılık kavramının çağrışım yaptığı ifadeler sorulduğunda %73.5'i şevkat, %45.9'u bağlılık, %38.8'i bilgelik, %11.7'si mutluluk gibi olumlu ifadeleri seçerken, %70.4'ü güçsüzlük, %67.3'ü hastalık, %66.3'ü yalnızlık, %44.4'ü çaresizlik, %41.3'ü zihinsel azalmayı çağrıştırdığı gibi olumsuz ifadeleri seçmişlerdir. Ankara Altındağ ilçesinde yapılan bir çalışmada erkeklerin % 20'sinin ve kadınların %13'ünün yaşlılığı iyi bir şey, saygı görmek olarak algıladıkları bildirilmiştir (Bilir vd., 2002). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada yaşlılığa karşı sevgi, şefkat, güven, anlayış, minnet gibi olumlu ifadeler öne çıkarken; olumsuz

olarak mızımız ve tuhaf davranışlı ifadeleri yer almıştır (Kotzabassaki, Vardaki, Andrea, & Parissopoulos, 2002). Yaşlılıkla ilgili toplumsal kalıplaşmış yargılara göre yaşlı üretemeyen, sağlık sorunlarıyla meşgul olan, diğer kişilere bağımlı, bakıma muhtaç, yürüme güçlüğü çeken, değişime kapalı, unutkan, mutsuz, yalnız ve sosyal ilişkileri zayıflamış bir bireydir (Durak, 2012). Yaşlıların olumsuz yönleri ele alınmakta, deneyim ve bilgelik gibi olumlu yönleri göz ardı edilmektedir.

Yaşlanmayla beraber ortaya çıkan fiziksel ve zihinsel gerileme organizmanın verimliliğini ve kişinin çevreye uyum sağlayabilme yeteneğinin gittikçe azaltmaktadır (Yarış, Çan, Topbaş & Kapucu, 2001). Ayrıca yaşlı bireylerin sosyal desteğinin sınırlı olması ve çevresindeki psikososyal değişiklikler iletişimde sorunlara neden olmaktadır (Üstün, Akgün & Partlak, 2005). Hemşirelerin %79.6'sı yaşlı hastalarla çalışmanın diğer hastalara göre daha zor olduğunu, %51.5'i yaşlılarla iletişim kurarken, %19.4'ü fiziksel nedenlerden dolayı, %8.7'si tedavi yaparken problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aşiret, Kaymaz, Canbolat & Kapucu (2015)'nin yapmış oldukları çalışmada hemşirelerin yaşlı hastaların çok yavaş olması nedeniyle yaşlılara hizmet verirken çok zaman harcadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmamızda hemşirelerin %3.6'sı bütün hastaların bir zorluğu olduğunu yaşlılarla sınırlandırılmayacağını, hasta ayırımı yapmadıklarını belirtmişlerdir. Yaşlılara karşı daha açıklayıcı bilgi verdikleri, empati yapıp aynı duruma düşme ihtimalleri olduğu için daha iyi davrandıkları ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Çalışmamızda hemşirelerin yaşlılara bilgileri daha basitleştirerek açıklamayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Hemşirelerin %61.7'si yaşlıların evliliklerini uygun bulmaktadırlar. Yaşlıların evliliklerini uygun bulan hemşirelerin hayatın yalnız geçemeyeceğini ve herkesin bir kişiye ihtiyacı olduğunu, özellikle erkeklerin evlenmesi gerektiğini belirttiler. Cinsel sağlık yaşam kalitesini etkileyen, benlik saygısını arttıran önemli bir faktördür. Her iki cinsiyet içinde cinsellik, normal sağlıklı şartlarda nitelik ve nicelik olarak azalsa bile 80'li yaşlara kadar devam edebilir (Özerdoğan, Sayiner, Koşgeroğlu & Ünsal, 2009). Cinsellik yaşlılık döneminde sadece fizyolojik nedenlerle değil, psikolojik veya sosyolojik nedenlerle de baskılanabilmekte ve bu durum yaşam kalitesinin azalmasına neden olabilmektedir. Çalışmamıza katılan hemşirelerin yaşlılıktaki cinselliğe bakışı ve tutumunun olumlu olması, yaşlı bireylerin tedavi bakım sürecindeki zorlukların üstesinden gelmesine de etkili olacaktır.

Bu çalışmada toplumumuzdaki yaşlılık algısı atasözleri aracılığıyla dolaylı olarak incelenmiş ve yaşlılık algısının olumlu yönde olduğu bulunmuştur. Hemşirelere yaşlılıkla ilgili bir atasözü söyleyebilir misiniz diye sorduğumuzda, %19.4'ü yaşlanmanın iyi olduğunu ifade eden, %21.4'ü yaşlılara karşı saygı göstermemiz gerektiğini belirten, %26.5 yaşlılıkla birlikte bilgi ve tecrübenin arttığını, %32.7'si ölüm kavramını içeren atasözleri yazmışlardır.

5. Sonuç

Çalışmamızda; hemşirelerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşayan hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Bireylerin çocukluktan itibaren aile üyesi yaşlılarla veya aile dışı yaşlılarla vakit geçirmesi sonucu oluşan iletişim ortamı hem yaşlı için hem de çocuk için olumlu kalıcı davranışlar gelişmesini etkilemiştir. Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda, yaşlının hastanede yattığı süre içerisinde tedaviye uyum sağlaması, hastalıklarla baş etmesi ve yaşam kalitesinin artırılabilmesi için daha fazla sağlık personellerine ihtiyaç olduğu gerçeği doğrultusunda bu kırılğan gruba yönelik farkındalık programlarının hastaneler bazında da artırılmasıyla hemşire grubunun davranışlarına da olumlu katkılar sağlayabileceğini düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- Adıbelli, D., Kılıç, D. (2013). Difficulties experienced by nurses in older patient care and their attitudes toward the older patients. *Nurse Educ Today*, 33(9): 1074-8. doi: 10.1016/j.nedt.2012.04.002.
- Adıbelli, D., Türkoğlu, N. & Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1): 2-8.
- Akdemir, N., Kapucu, S., Özdemir, L., Akkuş, Y., Alparslan, G.B. & Akyar, İ. (2012). Türkiye'deki huzurevi ve yaşlı bakım rehabilitasyon merkezlerinin profil çalışması. *Akad Geriatri*, 4(1): 37-45.
- Aşiret, G.D., Kaymaz, T.T., Canbolat, Ö. & Kapucu, S. (2015). Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17(1): 10-20.
- Bilir, N., Aslan, D., Güngör, N., Ağaç, M., Sıddıqı, Z.U.F., Ülger, Z. & Yılmaz, Ö. (2002). Ankara'da Altındağ Sağlık Ocağı Bölgesi'ne bağlı Sakarya Mahallesi'nde yaşayan 65 yaş üzeri kişilerin bazı sağlık ve sosyal durumlarının saptanması. *Geriatri*, 5(3): 97-102.
- Bongaarts, J. (2006). How long will we live? *Population and Development Review*, 32(4): 605-628. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2006.00144.x>.
- Danış, M.Z., Kara, H.Z., Çolak, F., Kırpık, S. & Ayyıldız A. (2015). Sosyal hizmet ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(24): 539-559.
- Durak, M. (2012). Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişim ve Psikolojisi, Bacanlı, H. & Işık Terzi, Ş. (ed). İstanbul: Açılım Kitap.
- Duyan, V., Gelbal, S. (2013). Yaşlılara yönelik tutum ölçeği'nin bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics*, 16 (2): 202-209.
- Doherty, M., Mitchell, E.A. & O'Neill, S. (2011). Attitudes of health care workers towards older people in a rural population: A survey using the Kogan Scale. *Nursing Research and Practice*, Article ID 352627: 1-7.
- Erden, İ.A., Kara, D., Ayhan, B. & Uzun, Ş. (2012). Geriatrik hasta ve yoğun bakım. *Akad Geriatri*, 4:115-119.
- Gallagher, S., Bennett, K.M. & Halford, J.C. (2006). A comparison of acute and longterm health-care personnel's attitudes towards older adults. *International Journal of Nursing Practice*, 12(5): 273-279. doi: 10.1111/j.1440-172X.2006.00582. x.
- Göçer, Ş. (2012). Hacılar ilçe merkezinde yaşlılarla yaşayan bireylerin yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Hablemitoğlu, Ş., Özmete, E. (2010). Yaşlı Refahı: Yaşlılar için Sosyal Hizmet. Ankara: Kilit Yayınları.

- Higgins, I., Riet D.V.P., Slater, L. & Peek, C. (2007). The negative attitudes of nurses towards older patients in the acute hospital setting: A qualitative descriptive study. *Contemporary Nurse*, 26(2): 225-237. doi: 10.5555/conu.2007.26.2.225.
- Kagan, S., Melendez-Torres, G.J. (2015). Ageism in nursing. *Journal of Nursing Management*, 23:644– 50.
- Kang, Y., Moyle, W. & Venturato, L. (2011). Korean nurses' attitudes towards older people with dementia in acute care setting. *International Journal of Older People Nursing*, 6(2): 143-52. doi: 10.1111/j.1748-3743.2010.00254.x.
- Kızılcı, S., Küçükgüçlü, Ö., Mert, H. & Söylemez, B.A. (2013). Examination of nursing students' attitudes towards older people in Turkey. *Health Medicine*, 7(2): 544-552.
- Koç, A., Öztaş, D., Uysal, N., Demircan, Z., Erdem, Ö. & Sarı, E. (2018). Klinik hemşirelerinin yaşlılara ilişkin düşünce ve tutumları. *Ankara Med J*, 18(4): 500-7. doi: 10.17098/amj.498024.
- Kotzabassaki, S., Vardaki, Z., Andrea, S. & Parissopoulos, S. (2002). Student nurses' attitudes towards the care of elderly persons: A pilot study. *ICUS Nurs Web J*, 12(4): 1-9.
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S. & Açikel C.H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57: 145-151. doi:10.5455/gulhane.152591.
- Macnicol, J. (2006). Age discrimination: an historical and contemporary analysis. Cambridge University Press, 3-48. http://assets.cambridge.org/97805218/47773/frontmatter/9780521847773_frontmatter.pdf.
- Öz, F. (2002). Yaşamın son evresi: yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme. *Kriz Dergisi*, 10(2): 17-28.
- Özerdoğan, N., Sayiner, F.D., Koşgeroğlu, N. & Ünsal, A. (2009). 40–65 yaş grubu kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu prevalans, depresyon ve diğer ilişkili faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(2): 47-59.
- Pehlivan, S., Vatansever, N. (2019). Hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 45(1): 47-53.
- Shannon, J., Voogt, B.A., Mickus, M., Santiago, O. & Herman, S.E. (2008). Attitudes, experiences, and interest in geriatrics of first-year allopathic and osteopathic medical students. *Journal of the American Geriatrics Society*, 56: 339-344. Doi:10.1111/j.1532-5415.2007.01541.x.
- Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N. & Elmalı, F. (2010). Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniv Sağlık Bilim Dergisi*, 3(2): 20-25.
- Türkmen, S., Bayraktar, T. & Arslan, G. (2017). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin bakım vermekte zorlanılan hasta algısı ve iletişim becerilerinin belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1): 27-38.

- Ünalın, D., Soyuer, F. & Elmalı, F. (2012). Evaluation of the attitudes of the geriatric care center workers towards elderly patients. *Kafkas J Med Sci*, 2(3): 115-120. doi: 10.5505/kjms.2012.15870.
- Üstün, B., Akgün, E. & Parlak, N. (2005). Hemşirelikte iletişim becerileri eğitimi. İzmir: Okullar Yayınevi, Matbaacılık ve Elektronik San. Tic. Ltd. Şti.
- Vefikuluçay, D. (2008). Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vefikuluçay, D., Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(3): 259-268. <https://www.researchgate.net/publication/288802213>.
- World Health Organization (2012). Strategy and action plan for healthy ageing in europe, 2012–2020. World Health Organization. Regional Committee for Europe Sixty-second session.
- World Health Organization (2015). World Report on Ageing and Health. World Health Organization, Luxemburg.
- Yarış, F., Çan, G., Topbaş, M. & Kapucu, M. (2001). Trabzon 2 no'lu merkez Sağlık Ocağı bölgesinde yaşayan yaşlıların medikososyal durumlarının değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 4(4): 159-171.
- Yılmaz, E., Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2): 36-53.
- Zehirlioğlu, L., Yönt, G.H., Bayat, E. & Günay, B. (2015). Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-dergisi*, 3(1): 10-18.

Tablo 1. Hemşirelerinin Sosyodemografik Özellikleri (n=196) *

Sosyodemografik Özellikler		n	%
Yaş	18-35 yaş	89	45.4
	36-54 yaş	107	54.6
Cinsiyet	Kadın	144	73.5
	Erkek	52	26.5
Medeni Durum	Evli	138	70.4
	Bekâr	58	26.9
Eğitim Durumu	Lise	48	24.5
	Ön lisans	51	26.0
	Lisans ve lisansüstü	97	49.5
En Uzun Süre Yaşanılan Yer	İl	174	88.8
	İlçe/Köy	22	11.2
Çalıştığınız Klinik	Poliklinik	30	15.3
	Servis	112	57.1
	Özellikli Servis	54	27.6

Çalışma yılı	2ay-11 yıl	95	48.5
	12-23 yıl	62	31.6
	24-36 yıl	39	19.9
Gerontoloji hemşireliği eğitimi alma durumu	Evet	30	15.3
	Hayır	166	84.7

*n=Sayı

Tablo 2. Hemşirelerinin Yaşlıların bulunduğu Klinikte Sürekli Çalışma İsteği (n=196)*

Yaşlılarla Çalışma İsteği	n	%
Yaşlılarla Çalışmayı İsteme Durumu		
Evet	45	23.0
Hayır	151	77.0
Çalışmayı İsteme Nedeni (n=45)		
Yaşlıları mutlu etmek için	25	12.8
Hasta ayırımı yapmadığı için	20	10.2
Çalışmayı İstememe Nedeni (n=151)		
Bedensel ve zihinsel olarak yorduğu için	103	52.6
İletişim güçlüğü yaşandığı için	22	11.2
Yaşlıların buldukları durumdan etkilendikleri için	26	13.3

*n=Sayı

Tablo 3. Hemşirelerin Yaşlı Hastalara Yönelik Davranışları Etkileyen Etmenler (n=196)*

Yaşlılara Yönelik Davranışları Etkileyen Etmenler**	n	%
İş yorgunluğu	169	86.2
Personel sayısındaki yetersizlik	150	76.5
İş stresi	128	65.3
Uygun olmayan çalışma koşulları	124	63.3
Kültürel faktörler	53	27.0
Yaşlı bakımına ilişkin bilgi yetersizliği	48	24.5
Hemşirenin yaşı	47	24.0
Yaşlılıkla ilgili ön yargılar	34	17.3

*n=Sayı **Sorulara birden fazla cevap verilmiştir

Tablo 4. Hemşirelerin Yaşlılık Kavramında Çağrışım Yaptığı İfadeler (n=196)*

Yaşlılığın Yaptığı Çağrışımlar**	n	%
Şevkat	144	73.5
Güçsüzlük	138	70.4
Hastalık	132	67.3

Yalnızlık	130	66.3
Bağlılık	90	45.9
Çaresizlik	87	44.4
Zihinsel azalma	81	41.3
Bilgelik	76	38.8
Bağımlılık	72	36.7
Depresyon	49	25.0
İşe yaramazlık	42	21.4
Sefillik	26	13.3
Yoksulluk	23	11.7
İzolasyon	23	11.7
Mutluluk	22	11.2
Bağımsızlık	18	9.2
Bolluk	10	5.1
Çirkinlik	9	4.6
Politik güç	3	1.5

*n=Sayı **Sorulara birden fazla cevap verilmiştir

Tablo 5. Hemşirelerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri		n*	X±Ss*	Analizler
Yaş	18-35 yaş	89	88.40±15.79	t**=-.226 p=.026
	36-54 yaş	107	81.01±21.18	
Cinsiyet	Kadın	144	84.94±19.62	t=-.907 p=.364
	Erkek	52	82.78±18.22	
Medeni Durum	Evli	138	83.71±19.10	t=-.078 p=.281
	Bekâr	58	85.93±19.63	
Eğitim Durumu	Lise	48	83.33±18.23	F***=.073 p=.015
	Ön lisans	51	84.17±21.61	
	Lisans ve lisansüstü	97	89.02±18.55	
En Uzun Süre Yaşanılan Yer	İl	174	83.90±19.56	U****=-.788 p=.431
	İlçe/Köy	22	88.04±16.34	
Çalıştığınız Klinik	Poliklinik	30	79.06±21.61	F=.621 p=.531
	Servis	112	86.20±19.00	
	Özellikli Servis	54	83.51±18.04	
Çalışma yılı	2ay-11yıl	95	87.72±16.53	F=.078 p=.021
	12-23 yıl	62	81.00±20.08	
	24-36 yıl	39	81.56±22.51	

Yaşlı ile aynı evde yaşama durumu	Evet Hayır	122 74	87.21±19.02 83.23±17.04	t=.064 p=.032
Yaşlılara yönelik Tutum Ölçeği	En düşük puan 60	En yüksek puan 182	107.21±16.23	

*n=Sayı, \bar{x} =Ortalama, Ss=standart sapma, **t=t testi, ***F=Tek yönlü varyans analizi (Anova), ****U=Mann Whitney U testi

Beyanlar:

Çalışma 3. Uluslararası Kadın Çocuk Sağlığı Eğitimi Kongresi, 18-19 Nisan 2019, Trabzon, sözel bildiri olarak sunulmuştur. Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir.

Etik Açıklamalar:

Araştırmanın yürütülebilmesi için Trabzon İl Sağlık Müdürlüğünden (13.09.2018 tarih/14636556-604 sayı), etik kurul onayı ise Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (protokol no: 2018/292) alınmıştır. Araştırmaya katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelere görüşme öncesi araştırmanın amacı ve önemi, görüşme için harcayacağı süre konusunda açıklama yapılmış ve onamları alınmıştır. Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun olarak yapılmıştır.